№ 29 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՓԵՏՐՎԱՐԻ 15 1900 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՓԵՏՐՎԱՐԻ 15 № 29

ՔՍԱՆՈՒԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվան 6 րուբ.
Առանձին համարները 5 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція «Мшакъ».
կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տէլէֆօն № 253.

ՄՇԱԿ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի եւ տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ.
Տէլէֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Այրի Աննա Ծատուրեան, Հռիփսիմէ Ծատուրեան եւ Եփրեմ ու Սեդրակ Յարութիւնեան Ծատուրեանները յայտնում են իրանց բարեկամներին եւ ծանօթներին առաջնին իր սիրելի ամուսնու, երկրորդին իր Թանկագին որդու եւ երրորդն անմոռանալի [illegible] եղբօր

ԱՐՑԱԿ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ ԾԱՏՈՒՐԵԱՆՑԻ

մահը, որ տեղի է ունեցել Բաքումում, կիրակի, փետրվարի 13-ին։ Թաղումը լինելու է այսօր, փետրվարի 15-ին, նոյն տեղում. 1—1

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Նոր դաշնագրի պահանջները.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Մի հետազօտութեան առիթով. Հայոց ներկայացումները Բաքւում. Երկրագործաց [illegible] օգտին. Նամակ խմբագրութեան. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Մամուլը. Արտաքին լուրեր.— ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.— ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.

ՆՈՐ ԴԱՇՆԱԳՐԻ ՊԱՀԱՆՋՆԵՐԸ

—

Պարսկաստանի և Ռուսաստանի մէջ գոյութիւն ունեցող առեւտրական դաշնագիրը ներկայումս յատուկ յանձնաժողովի քննութեան է ենթարկվում, [illegible] և չէին ենթարկվում փոփոխութիւնների, բայց վերջին տասն-տասնհինգ տարվայ ընթացքում այդ յարաբերութիւնները դարձան բազադրեալ, բազմատեսակ և կրում են մեծ փոփոխութիւններ՝ զանազան թէ տեղական և թէ միջազգային նոր հանգամանքների շնորհիւ։

Պէտք է նկատել, որ Պարսկաստանի և Ռուսաստանի յարաբերութիւնների մի նշանաւոր մասը կատարվում է Անդրկովկասի միջոցով և միայն մի փոքր մասը Անդրկասպեան երկրի սահմանագծով։ Ուստի և երկու երկրների մէջ գոյութիւն ունեցող դաշնագրի փոփոխութեան խնդիրը չէ կարող չը յարուցանել առանձին հետաքրքրութիւն Անդրկովկասի համար։ Պաշտօնական յանձնաժողովը դեռ նոր է սկսել իր գործունէութիւնը և ժողովում է նիւթեր՝ դաշնագրին կատարեալ մշակութիւն տալու նպատակով։

Մենք կարծում ենք, որ այն հիմնարկութիւնները, որոնք զբաղված են մեր երկրի տնտեսական հարցերի և շահերի քննութեամբ, ուսումնասիրութեամբ և պաշտպանութեամբ, ինչպէս, օրինակ, Կովկասեան Գիւղատնտեսական ընկերութիւնը, առեւտրի և մանուֆակտուրայի կոմիտէտը, տեխնիկական և նոյն իսկ աշխարհագրական ընկերութիւնը, կարող էին իրանց կողմից նպաստել դաշնագրի նպատակայարմար մշակութեան, մատակարարելով թէ հում նիւթ և թէ մի շարք խորհրդածութիւններ այն պաշտօնական յանձնաժողովին, որ հիմնված է ֆինանսների մինիստրութեան մէջ և գործում է Վ. Կովալեվսկու նախագահութեամբ։

Պարսկաստանի արդիւնաբերութիւնը իր բնաւորութեամբ և ուղղութեամբ շատ դէպքերում նման է մեր երկրին և հանդիսանում է կամ իբրեւ նպաստող և կամ իբրև մրցող մի հանգամանք։ Տեղական հիմնարկութիւնները տեղական այնպիսի մարդկանց հետ, որոնք ծանօթ են Պարսկաստանի առեւտրին և նրա պահանջներին, կարող էին իսկապէս ծառայութիւն մատուցանել այս գործին։ Դարձնում ենք այս հանգամանքի վրա ուշադրութիւն, ցանկանալով որ յարմար առիթը ձեռքից չը Թողվի անհրաժեշտ բարեփոխութիւններ մտցնելու երկու երկիրների մէջ կապվող առեւտրական դաշնագրի մէջ։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԻ ՀԵՏԱԶՕՏՈՒԹԵԱՆ ԱՌԻԹՈՎ

I

Կեանքը չէ ընդունում անփոփոխ կաղապարներ կամ շաբլօններ, որոնց կարելի է կոյր հետեւել ամեն հանգամանքներում։ Մարդկային ցեղերը երկրիս զանազան մասերում այնքան տարբեր պայմանների մէջ են ապրում եւ այնքան ուրոյն է իւրաքանչիւրի զարգացման աստիճանը, որ անկարելի է, իրականութիւնը չուսումնասիրած, որոշել թէ ինչ միջոցներով է հնարաւոր առաջ շարժել մի ազգի կեանքը։ Բանն այն է, որ ուրիշների ցաւերի դեղատոմսերը, ինչպէս եւ դրանց ջատագովող փքուն դեկլամացիաների տարափը, անզօր են օգնել, երբ ճշդութեամբ չէ ուսումնասիրված ինքը ցաւը։ Իսկ այդ ուսումնասիրութիւնը աջողութեամբ կատարելու համար շաբլօններ չեն հարկաւոր, այլ գիտութեան հիմնաւոր իւրացում։ Նրա լուսով պէտք է ընդունակ լինել ինքնուրոյնաբար որոշել երեւոյթի նոր կողմերը, տարբեր հանգամանքների զատ կապակցութիւնը։ Այլ խօսքերով՝ գիտութիւնը չէ պահանջում ոչ ոքից իրողութիւնները կամ փաստերը զոհել այս կամ այն գիտնականի անհակաճառելի համարված սկզբունքներին կամ յայտարարած դոգմային. նա չէ պահանջում ոչ ոքից կոյր հաւատք, այլ միայն պահանջում է իւրաքանչիւրից համաձայնեցնել իր պաշտպանած մտքերը իրականութեան դրած փաստերի հետ։ Այլապէս գիտութեան անունից խօսողը կը նմանի այն ուղղահաւատ մահմէտականին, որի համար անքննադատելի են այս ինչ կամ այն ինչ երեւելի մուշտէյիդի ասածները... Ուրեմն ճիշդ փաստերը՝ նախ եւ առաջ. միմիայն դրանք կարող են ծանօթացնել մեզ իրականութեան հետ։

Մենք չենք ճանաչում մեր երկիրը եւ մեր ժողովուրդը, ուստի ամեն անգամ, երբ սահուն թէ անտաշ ֆրազների հեղեղի փոխարէն տեսնում ենք մեր առաջ այնպիսի մի ինքնուրոյն փաստական հետազօտութիւն, ինչպիսին է պ. Ս. Զավարեանի «Опытъ изслѣдованія сельскаго хозяйства хлѣбороднаго района Эриванской губерніи и Карсской области» աշխատութիւնը, մենք լցվում ենք անկեղծ ուրախութեամբ, որովհետեւ այդպիսի հետազօտութիւններն նշան են հասուն եւ գիտակցական վերաբերմունքին դէպի մեզ շրջապատող իրականութիւնը։ Պ. Զավարեան ճիշդ փաստերով ծանօթացնում է մեզ ռուսաց Հայաստանի մի մասի գիւղատնտեսութեան հետ։ Այդ հետազօտութիւնը ուշագրաւ է ոչ միայն ազգաբնակութեան մեծամասնութեան, այսինքն՝ գիւղացիների, ապրուստի բարւոքման տեսակէտից, այլ եւ շատ հետաքրքրական է տեսականապէս, որովհետեւ նա վերաբերում է արդիւնաբերութեան այն ճիւղին, որը շատ կողմերով ուրոյն դիրք ունի եւ զանազանվում է ինդուստրիալ (ձեռակերտական) արդիւնաբերութիւնից։

Պէտք է իմանալ, որ տնտեսական գիտութեան մէջ գիւղատնտեսական արդիւնաբերութեան զարգացման օրէնքների նկատմամբ տիրում է դեռ եւս վերջնականապէս չը պարզված տարակուսանք։ Դեռ շատերի համար վիճելի հարց է՝ արդեօք գիւղատնտեսութիւնը զարգացման նոյն ճանապարհով է դիմում դէպի տնտեսական-հասարակական առաջադիմութիւնը, որով ընթանում է ինդուստրիան, թէ՝ բոլորովին այլ շաւղով։

Մինչդեռ ինդուստրիայի նկատմամբ գիտութեան մէջ համարվում է փաստերին բոլորովին համաձայն այն օրէնքը, որ մանր արդիւնաբերութիւնները վաղ-ուշ կուլ են գնալու միջակ ձեռնարկութիւնների մէջ, այս վերջինները անկարող են լինելու մրցել խոշոր արդիւնաբերական ձեռնարկութիւնների հետ, որոնցից վիթխարագոյնները վերջ ի վերջոյ յաղթելու են իրանցից աւելի փոքրներին, մինչդեռ, ասում ենք, ինդուստրիալ արդիւնաբերութեան համակենտրօնացման օրէնքը բոլորից ընդունված մի ճշմարտութիւն է համարվում, գիւղատնտեսութեան մէջ, ընդհակառակը, կարծես թէ, տեղի ունի ապակենտրօնացումը։ Գոնէ տնտեսագէտներից շատերն աջող փորձեր են անում ապացուցանելու, որ գոյութեան կռւում պստիկ եւ միջակ գիւղատնտեսական ձեռնարկութիւնները աւելի դիմացկան են, քան խոշորները։ Ի հարկէ, այդ պստիկութեան մէջ էլ կայ որոշ չափ, որից մանրը արդէն անկարող է պահպանել իր գոյութիւնը։ Միակ առաւելութիւնը, որ կարող են ունենալ խոշոր գիւղատնտեսութիւնները միջակների եւ պստիկների առաջ, կայանում է Թանգ գործիքներ ձեռք բերելու դիւրութեան մէջ, բայց դրան էլ պստիկները կարող են հակադրել ընկերակցութեամբ ձեռք բերելու հնարաւորութիւնը։ Սակայն տեղը չէ այստեղ մտնել այս խնդրի մանրամասն լուսաբանութեան մէջ. մենք միայն ուզում էինք ուշադրութիւն դարձնել մի հիմնական սկզբունքի վրա, որը ընդունակ է եռանդ ներշնչել այն գործիչներին, որոնք իրանց նպատակն են դրել գիւղացու դրութեան բարւոքումը։ Դժուար չէ վերեւ ասածներից տեսնել, որ եթէ պստիկ ու միջակ գիւղատնտեսութիւններին, տնտեսական օրէնքների հիման վրա, վիճակված լինէր վաղ ուշ անհետանալ, ինչպէս պէտք է անհետանան մանր եւ միջակ ինդուստրիալ արդիւնաբերութիւնները, եւ աշխատանքի արհեստաւորական եւ տնայնագործական ձեւերը, որոնք առանց արուեստական խնամակալութեան անկարող են մրցել խոշոր արդիւնաբերութեան կատարելագործված տեխնիկայի հետ—այն ժամանակ գործիչի ձեռները պէտք է Թուլանային։ Արդարեւ՝ ինչ կը նշանակէր ահագին ջանքեր գործ դնել մի վաղոյժ, մահվան դատապարտված տնտեսական ձեւի գոյութիւնը պահպանելու համար, քանի որ այդ եռանդն ու աշխատանքը կարելի էր գործ դնել ապագայ ունեցող կենսունակ ձեւերի նպատակայարմար զարգացման վրա։

Ինքն ըստ ինքեան հասկանալի է, որ մեր ասածներից չը պէտք է եզրակացնել, որ կառավարութիւնը կամ հասարակութիւնը չը պէտք է հոգ տանեն բարւոքելու արհեստաւորական ու տնայնագործական աշխատանքի պայմանները, քանի դեռ յայտնի բնական-հասարակական-պատմական պայմաններում աշխատանքի այդ ձեւերը մեծ տեղ են բռնում ժողովրդի տնտեսական կեանքում։ Մենք միայն ուզում ենք ասել որ, օրինակ, մի խեղճ փինաչի լուսաբացից մինչեւ խոր գիշեր իր ծակուռում, առանց մէջքը ուղղելու, անդադար բանելով մի կտոր չոր հացի համար եւ զրկելով իրան ամեն բանից, չէ կարող, այնուամենայնիւ, մրցել մի գործարանի հետ, ուր բանւորները նոյնպէս կօշիկներ են պատրաստում, բայց մեքենաներով. այդ դեռ բաւական չէ. նոյն իսկ փինաչիի դրութիւնը աւելի վատ է եւ անյոյս, քան բանւորինը. փինաչութիւնը Թառամելու է եւ կանհետանայ, իսկ կօշիկների մեքենայական պատրաստութիւնը ծաղկելու է եւ ընդարձակվելու...

Այս ընդհանուր դիտողութիւններից յետոյ մենք դիմենք պ. Զավարեանի հետազօտութեան։

Լ. Սարգսեանց

ՀԱՅՈՑ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆԵՐԸ ԲԱՔՒՈՒՄ

—

Ինչպէս գրել էինք, այժմ համարեա անընդհատ բենեֆիսներ են շարունակվում։

Փետրվարի 2-ին կայացաւ տիկին Մայսուբեանցի բենեֆիսը։ Պիեսների ընտրութեան մէջ եւ առհասարակ բենեֆիսի խնդրում տիկինը չէր ղեկավարվել «сборъ»-ի (մուտքի) տեսակէտով, այլ միայն արուեստի, եւ հետեւանքը եղաւ նիւթական կողմից աննպաստ։ Բաւականաչափ բաց տեղեր կային։ Բայց եղած հասարակութիւնը ջերմ կերպով ողջունեց նրան եւ տիկինը իր առաջին բենեֆիսին արժանացաւ ընծաների։

Խաղացվում էին այս տարի մի անգամ տրրված պիեսներ. «Օրվայ չարիք» եւ «Նիօբէ» մի եւ նոյն անսամբլով։ Թէ երկերի եւ թէ նրանց կատարման մասին իր ժամանակին գրել ենք։ Իր զգածված խաղով բենեֆիցիանտը նորից ապացուցեց նրա մասին գրածները, իբրեւ ապագայ ունեցող ուժի։

Փետրվարի 5-ին տալիս էր իր բենեֆիսը պ. Պետրոսեանը եւ առաջ էր եկել համարձակ ընտրութեամբ. նա պիտի խաղար «Արքայ Լիր»։ Հէնց այդ քայլը տրամադրել էր հասարակութիւնը լինել խստապահանջ. իսկ յոռետեսները արդէն նախ քան ներկայացումը իրանց կարծիքը պատրաստ ունէին։ Ամենաընդհանրացած կարծիքն է, որ Շեքսպիրին չէ կարելի խաղալ առանց արտասովոր ուժերի։ Ուրեմն պիտի նստած սպասել, որ 50 կամ 100 տարի անցնելուց յետոյ, մի արտաքոյ կարգի տաղանդ երեւան գայ, որ մենք կարողանանք մեր բեմի վրա տեսնել դրամատուրգների Թագաւորի երկերը եւ հակառակ դէպքում բեմը զրկված պահել նրանց ամենաբարերար ազդեցութիւնից։ Սխալ է, որ Շեքսպիրի վերաբերմամբ ներկայացման միայն մի տեսակ կայ—ամենատաղանդաւոր, հանճարեղ. սխալ է, որ շնորհալի եւ ընդունակ դերասանները անգամ չը պիտի մտածեն այդ մասին։ Իսկ մենք կարծում ենք, որ մի դերասան, երբ կարողանում է «Ուրիէլ Ակօստա» խաղալ, կարող է Թոյլ տալ իրան փորձեր եւ Շեքսպիրի գրվածների վերաբերմամբ։

Շեքսպիրը մի այնպիսի ոյժ է, որ նրան կարող են վերարտադրել ըստ կարողութեան. կատարեալ վերարտադրութիւնը հազուագիւտ երեւոյթ է։ Եթէ դերասանը ընդունակ է որոշ չափի հետաքրքրութիւն շարժել իր խաղով Շեքսպիրի պիեսում, դա արդէն գնահատելի է, եւ աւելի արժէ, քան միւս պիեսների ամենաուժեղ տպաւորութիւնը։ Շեքսպիրի գրուածքների գոհացուցիչ դեկլամացիան անգամ աւելի արժէ, քան թէ մի ուրիշ աջող ներկայացում։ Այս խորհրդածութեամբ մենք միանգամայն արդարացնում ենք պ. Պետրոսեանի փորձը։

Գալով դերասանի խաղին, պիտի նկատենք, որ դերի ծայրահեղ դժուարութիւնը եւ փորձի նորութիւնը իրանց ծանր հետեւանքները ցոյց տուին։ Ընդհանրապէս պ. Պետրոսեանի խաղը միջակ անցաւ եւ տեղ-տեղ շատ Թոյլ։ Ծայրահեղ տրագիքական վայրկեաններում դերասանի պաթոսը չէր դիմանում եւ մերթ մերթ կօմիքական էր հնչում։ Պ. Պետրոսեանի ձայնի մէջ բարակ ծվացող նօտաներ կան, որոնք չար ծառայութիւն են հասցնում նրան ամենալարված վայրկեանների արտայայտութեան ժամանակ, բայց որոնցից նա բաւականաչափ աջող օգտվում է բացասական տիպեր ներկայացնելու ժամանակ զզացմունքներ կեղծելիս։ Դերասանը այդ բնական յատկութիւնը պիտի կանոնաւորէ եւ նրան համապատասխան գործադրութիւն տայ։ Բացի այս, պ. Պետրոսեանը «Լիրին» ներկայացնում էր չափազանց Թեթեւաշարժ եւ հասարակ ձեւերով, քան այդ յարմարվում է նրա ծերութեան եւ իսկական արքայական բնաւորութեան։ Երբ Լիրին պատառոտած շորերով եւ զգզված տեսնելով հարցնում են. «մի թէ նա Թագաւոր է», նա պատասխանում է,—«Թագաւոր ոտից մինչ գլուխ». այս վայրկեանը, ի դէպ է նկատել, դերասանը գեղեցիկ կերպով արտայայտեց։

Չը նայելով վերոյիշեալ թերութիւններին, որոնք անխուսափելի էին առաջին փորձի համար, այնու ամենայնիւ, շնորհիւ մտածված խաղի եւ դերի լաւ ըմբռնման, դերասանը կարողանում էր պահպանել հետաքրքրութիւն դէպի այն տրագիքական տիպի նկարագրութիւնը, որը նա տալիս էր, մի հանգամանք՝ արժանի նկատողութեան եւ մի գրաւական, որ նա ապագայում կարող է աջող իր ներկայացնել: Դերասանի խաղը չէ կարելի չափել միայն անաջող վայրկեաններով, ինչպէս անում էին շատերը: Ցամենայն դէպս՝ չէ կարելի ասել, որ պ. Պետրոսեանը միանգամայն խորտակեց Լիրին: Ընդհակառակը նա ապացուցեց, որ իրաւունք ունի եւ կարող է փորձել իր ույժերը եւ այնպիսի կլասիքական պիէսների մէջ, որպիսին է եւ «Արքայ Լիրը»: Պահանջել միանգամից աջող նկարագրութիւն մի այնպիսի տրագիքական տիպի, որպիսին Լիրն է, որի մէջ մարդկային զգացմունքները ներկայացված են ծայրահեղ զօրութեամբ եւ մի եւ նոյն ժամանակ ծայրահեղ յուզված եւ փոթորկալից վիճակի մէջ, եւ այն եւս անօրինակ հանճարի վրձինի միջոցով,—ուղղակի անհեթեթութիւն է: Դա կը նշանակի մտածել, որ դերասանական արւեստը արուեստ չէ, որ նրա մէջ չը կայ կատարելագործութիւն, առաջադիմութիւն, ինչպէս միւս արուեստների մէջ, այլ իւրաքանչիւր դերասանի ընդունակութիւն մի անփոփոխ քանակութիւն է. ինչ կայ ի բնէ, նոյնն էլ մնում է: Չը պիտի մոռանալ, որ բնութիւնը այս արւեստի մէջ եւս միայն նիւթ է ներկայացնում, որ այստեղ եւս կատարելագործութիւնը սահման չունի, ինչպէս միւս արուեստներում:

«Արքայ Լիրը» բեմի համար այնքան կրճատած է, որ միւս դերերը շատ են նսեմանում առանց այն էլ վիթխարի տիպի առաջ: Ընդհանրապէս անսամբլը լաւ անցաւ: Պ. Աբելեանը Էդգարի դերում լաւ տպաւորութիւն թողեց: Միւս դերակատարներից արժանի էին նկատողութեան օրիորդ Ադամեան՝ Կորդելիայի դերում եւ պ. Ստեփանեան՝ Կենտի՝ այն կողմից, որ նոր գրաւականներ ցոյց տուեցին իրանց դերասանական ապագայի վերաբերմամբ: Պ. Ստեփանեանի կոշտ ձայնը եւ դեկլամատորական ոճը մեղմացել էին եւ այս անգամ նրա ձայնի մէջ լսվում էր իսկական եւ ոչ շինծու զգացմունք: Իսկ օրիորդ Ադամեանի ձայնի մէջ այնպիսի ազու նոտաներ էին լսվում եւ դէմքի արտայայտութեան մէջ այնքան զգացմունք էր նկատվում, որ վստահութեամբ կարելի է ասել, որ եթէ նրա բնատուր միջոցները լաւ մշակվեն եւ խեղճի չկլայի ազդեցութեան ենթարկվեն, նա կարող կը լինի ապագայում պատասխանատու դրամատիքական դերեր կատարել:

Ց. Սաղաթէլեան

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻՑ ՎՆԱՍՎԱԾՆԵՐԻ ՕԳՏԻՆ

Ստացանք Ախալքալաքի երկրաշարժից վնասվածների օգտին:

Բալախանիից՝ ինժեներ Մ. Քալանթարեանից 250 րուբլի, որ նուիրել են «Մանթաշեան եւ ընկ.» գործարանի ծառայողները եւ բանւորները: Նուիրատուներն են. 1) Ծառայողներից. X. X. 10 ր., Լ. Ստեփանեան 6 ր., Վ. Փիլիպօվ, Ա. Բարսեղեան Ա. Պետրոսեան, Ի. Յովսէփեան—5-ական ր., Գ. Աղաբալեան, Դ. Արամեան—3-ական ր., Ս. Քոչարեան, Լ. Մարգարեան, Տ. Տէր-Եղիազարեան, Ս. Ժեժերիա—2-ական ր., Տ. Իւզ., Պ. Պօղոսեան, Ա. Պ.—1-ական ր.: 2) Արհեստաւորներից. Մեխանիկական բաժանմունքի 78 ր., Դարբնոցի՝ 118 րուբլի:

Քերքիից՝ Խ. Յովհաննիսեանից եւ А. Каплунъ-ից 99 ր. 90 կ.: Նուիրատուներն են. Խ. Յովհաննիսեան, Ա. Աւագեան—10-ական ր., А. Каплунъ, Փ. Մելիք-Քարամեան, Ан. Епифанова, Бр. Бахтадзе, Ս. Մելիք-Շարամեան, Եղբ. Մելիք-Հախնազարեանց, Անաեան եւ Արզումանեան, Բ. Կոստանդեան, П. Чернецовъ, Պ. Բէլուգեան—5-ական ր., Ա. Բալյեան 3 ր., Ա. Գէորգեան, Ե. Սափարեան, Ա. Տէր-Յովհաննէսեան, Ա. Ներսէսեան, Ա. Կիրակոսեան, Կ. Տէր-Աբրահամեան, [illegible], Բ. Ղուկասեան—2-ական ր., Ա. Սաղաթէլեան 1 ր. 50 կ., Цулукидзе, Ս. Բէլուղջեան, Դ. Էվլէթէչեան, Мамаджановъ, А. Ніазбаевъ—1-ական ր., Մ. Յակոբեան, Ա. Ստեփանեան, Ս. Գասպարեան, Натадзе, Калобадзе, Мачаваріани—50-ական կ., Ա. Ստեփանեան 40 կ.:

Խունզախից՝ բժ. Ն. Տ.—Թ-ից 10 րուբլի:

Ներքին-Ագուլիսից՝ Ց. Ադամալեանի միջոցով 20 րուբլի, որ նուիրել են Մինաս Նուանուսեանի չերմապահական գործարանի աշխատաւորները:

Նուխուց՝ օր. Օլգա Մակեդոնեանից 25 րուբլի 66 կոպէկ, որ ժողոված է օրիորդների մի շրջանում: Նուիրատուներն են. Ս. Ա[illegible]ունց 5 ր., Ն. Մարգարեան, Հ. Մակեդոնեան, Ս. Եկմալեան, Հ. Յակովբեան—2-ական ր., Ա. Տէր-Աւետիսեան, Մ. Կարախանեան, Օ. Մակեդոնեան, Հ. Ասրիբէկեան, Շ. Բունիաթեան, Ա. Մ.-Ալլահվերդեան, Վ. Նասիբեան, Կ. Նասիբեան, Ե. Մանուչարեան, Ե. Նաւասարդեան, Ե. Մ.-Ալլահվերդեան, Հ. Բունեաթեան—1-ական ր., Լ. Անդրէասեան 40 կ., Համխրող 26 կ.:

Արմաւիրից՝ վարժուհի տ. Շողակաթ Մաժինեանից 23 ր., որ ժողվել են Արմաւիրի հայոց օրիորդաց դպրոցի աշակերտուհիները իրանց մէջ եւ իրանց վարժուհիներից:

Աստրախանից՝ տ. Մարգարիտ Պետրոսեանից 1 ր. եւ Սեդրակ Պետրոսեանից 1 ր.:

Ողնախից՝ բժ. Մ. Մովսիսեանից 50 րուբլի: Նուիրատուներն են. բժ. Մովսիսեան, Ց. Սափարեան, Պ. Պետրոսեան, Ս. Օթարեան—5-ական ր., իշխ. Գ. Թումանեան 3 ր., В. Виноградовъ, Մ. Ափոյեան—2-ական ր., Եղիշէ քահ., Ա., Ս. Ամիրաղեան, Ն. Ամիրխանեան, Ս. Ամիրխանեան, Ս. Միրիմանեան, Սարգիս քահ., Ս. Յակոբեան, Ս. Մատինեան, Д. Паклажи, Ն. Ղորղանեան, Թ. Սեւերրակեան, Ն. Ամիրխանեան, Ա. Կաճարտուլեան, Ա. Յակոբեան, Ե. Մարիկեան, Ց. Բաչինջաղեան, Ա. Փարեմուզեան—1-ական ր., А. Коньковъ, К. Желтоновскій, Ա. Աբրահամեան, Ա. Սաամեան, Ա. Սիմոնեան, А. Елашвили, Ա. Տէր-Սահակեան, Ի. Շավերդեան, Արշ. քահ. Տէր-Ստեփանեան, Ս. Սարգսեան—50-ական կ., Ա. Յարութիւնեան, Ց. Յարութիւնեան—30-ական կ., Ա. Տէր-Աստուածատուրեան, Ար. Տէր-Աստուածատուրեան 25-ական կ., Ն. Յարութիւնեան, Գ. Նօնիզեան, Ա. Ջիկինեան, Վ. Աւագեան—20-ական կ., Պ. Սաամեան 10 կոպէկ:

Ընդամենը 480 րուբլի 56 կոպէկ:

Մինչեւ այժմ ստացել ենք 25,517 ր. 32½ կոպէկ, երեք ոսկի ռուպի եւ 50 իտալական լիրա: Ուղարկել ենք 20,000 րուբլի: Մեզ մօտ մնում է 5517 ր. 32½ կ., երեք ոսկի ռուպի եւ 50 իտալական լիրա:

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Մոսկվա, փետրվարի 3-ին

Թոյլ տուէք, խնդրեմ, ձեր լրագրի միջոցով յայտնել իմ անկեղծ շնորհակալութիւնն այն ամենքին, որոնք պատվեցին ինձ իրանց շնորհաւորական հեռագիրներով, ողջունական նամակներով եւ նուէր ուղարկած գրաւոր աշխատութիւններով, հրատարակութիւններով ու արժէքաւոր ընծաներով իմ գրականական գործունէութեան 10-ամեակի առիթով: Մանաւանդ ուրախալի էր ինձ տեսնել, որ ուշադրութեան եւ համակրանքի այդ ցոյցերն երեւան են գալիս հայ հասարակութեան բազմազան խաւերից, որ ազգային հիմնարկութիւններ, բարեգործական հաստատութիւններ, պարբերական հրատարակութիւններ, մատենագիրներ, ուսանող սերնդի ներկայացուցիչներ, կանայք, բեմական գործիչներ, առեւտրական դասակարգ—ամենքն էլ միոյնպէս համասիրտ եւ համակամ արձագանք տուեցին իմ համեստ գրականական տօնին...

Ցունվարի 22-ը ընդ միշտ թանկագին եւ յիշատակելի կը մնայ ինձ համար. այդպիսի օրեր յաճախ չեն վիճակվում գրականական մշակներին, գրչի մարդկանց... Դէպի նուաստս ցոյց տուած այդ սիրաշատ տրամադրութիւնը հայ հասարակութեան կողմից, որի վերաբերմամբ ես միշտ տոգորված եմ եղել անկեղծ եւ ջերմ համակրանքի զգացումներով, նոր ույժ եւ եռանդ է ներշնչում ինձ նաեւ ապագայում շարունակելու իմ գործունէութիւնը, կարողացածիս չափ ծանօթացնելու ռուս հասարակութիւնը հայ ժողովրդի յաւերի ու կարիքների, նրա քաղաքակրթական հակումների, նրա բուն ազգային բնոյթի հետ: Ես հաւատում եմ, որ վաղ թէ ուշ, կը գայ մի օր, երբ իսպառ կը փարատվին ռուս հասարակութեան կանխակալ եւ նախապաշար կարծիքները հայերի մասին եւ այդ հասարակութիւնը միանգամայն արդար ու գթասիրտ, անաչառ, համբերող եւ եղբայրասիրական ոգով կը վերաբերվի դէպի հայ ժողովուրդը: Ցանկանք, որ շուտով հասնի այդ օրը:

Իւրի Վեսելովսկի

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Երկուշաբթի, փետրվարի 14-ին, Թիֆլիսի նահանգական դատարանի քրէական բաժնում քննվեց «Մշակ» լրագրի խմբագիր Ալէքսանդր Քալանթարի գործը, որ յարուցել էին Գօրու գաւառի Ղզըլ-Քիլիսա գիւղի բնակիչ Ալէքսի Սանդաձէ եւ նրա որդիները այն թղթակցութիւնների առիթով, որոնք տպվել էին «Մշակի» 1898 թուի 197 եւ 203 համարներում: Քալանթար մեղադրված էր 1039 յօդուածի հիման վրա դիֆֆամացիայի մէջ: Սանդաձէներին պաշտպանում էր երդուեալ հաւատարմատար Դրագնեվիչ: Քալանթար պաշտպանում էր ինքն իրան: Դատավարութեան միջոցին տեղի ունեցան հետաքրքրական բացատրութիւններ: Մանրամասնութիւնները կը հաղորդենք առաջիկայ համարներում: Դատարանը երկար խորհրդակցութիւնից յետոյ վճռեց ներկայ գործը դադարեցնել:

—

Կովկասեան Գիւղատնտեսական ընկերութեան վերջին նիստը, ուր քննվում էր չերամի սերմի վրա հսկողութիւն նշանակելու խնդիրը, աղմկալի բնաւորութիւն ստացաւ: Շերամապահներից մէկը, Ա. Թադէոսեան, իր զեկուցման մէջ յայտնել էր, որ սերմի քննութեան ներկայ եղանակը շատ անբաւարար է, որ Թիֆլիսի չերամապահական կայարանը թոյլ է տալիս մի շարք զանցառութիւններ, որոնցից վնասվում են չերամապահների շահերը: Այդ յայտարարութեան վրա չերամապահական կայարանի կառավարիչ Շավրօվ յայտնեց բողոք ընկերութեան խորհրդի դէմ, որ թոյլ է տուել այդպիսի զեկուցում եւ առհասարակ կարելի է համարել քննադատել կառավարչական մի հիմնարկութիւն: Ընկերութեան խորհրդի անդամները տուեին անհրաժեշտ բացատրութիւններ, յայտնելով, որ ընկերութիւնը նոյն իսկ պարտաւոր է զբաղվել այդ տեսակ հարցերով: Ժողովի այս պարապմունքները չը վերջացան եւ յետաձգվեցին մինչեւ այսօր, երեքշաբթի, փետրվարի 15-ը:

—

Սեւ քաղաքում, «Նօբէլ ընկերութիւնից» նաւթ գողանալու առիթով, պրիստաւ Պրոկոպօվիչ գողերի մի ամբողջ խումբ է գտել: Երէկ գիշեր, փետրվարի 10-ին, ինչպէս հաղորդում է «Каспій» լրագիրը, պրիստաւ Պրոկոպօվիչ, դատաստանական քննիչի կարգադրութեամբ, բանտարկեց հետեւեալ անձանց.—ինժեներ-տեխնոլոգ Մ. Տէր-Ղեւոնդեանցին, «Դէմբօտ» գործարանի գործակատար Յ. Ագգէեվին, Դ. Միտրոֆանօվին, Ու. Ներսէսօվին եւ Ս. Ծատուրօվի գործատների գործակատարներին, «Նօբէլ եղբ.» ընկերութեան գործակատարին եւ Վ. Տէր-Օհանօվին: Բռնված եւ բանտարկված է նոյնպէս Աւագ Լալաբէգօվ անունով մէկը, որը շատ երկար ժամանակ պարապում էր ոչ միայն նօբէլեան, այլ առհասարակ գողացած նաւթի առեւտուրով: Սեւ քաղաքում նա յայտնի էր «Կարա-Ադամ» մականունով: Այդ գործի համար առ այժմ բանտարկված են 18 մարդիկ:

—

Երկրագործութեան եւ պետական կալուածքների մինիստրութիւնը, կովկասեան հանքային ջրերում զանազան բարւոքումներ մտցնելու եւ կեանքի յարմարութիւններ ստեղծելու հարցը քննելու ժամանակ, այն եզրակացութեան հասաւ, թէ այդ նպատակին չէ կարելի հասնել առանց մասնաւոր անձանց օժանդակութեան: Մանրամասն կերպով հետազօտելով արտասահմանեան կուրօրտների շահագործութեան եղանակը եւ համոզվելով մի կողմից, որ Կովկասում կեանքի յարմարութիւնների կազմակերպութիւնը, այն է կուրզալների, հիւրանոցների կառուցումը չափազանց անշահաւէտ է ձեռնարկողների համար, որովհետեւ բժշկվելու սէզօնը շատ կարճատեւ է եւ մեծ ծախսեր են հարկաւոր կուրզալներ եւ հիւրանոցներ կառուցանելու եւ պահպանելու համար, իսկ միւս կողմից ի նկատի ունենալով այն, որ այդ ծախսերը կարող էին ծածկվել այն եկամուտներով, որոնք կը ստացվէին տեղական հանքային ջրերի արտահանութիւնից,—մինիստրութիւնը վճռեց կապալով տալ մասնաւոր անձանց թէ կովկասեան ջրերի արտահանութիւնը, եւ թէ հիւրանոցների ու կուրզալների կառուցումը: Երկրագործութեան մինիստրութեան այդ վճիռը, նախ քան կառաջարկվի մինիստրների կոմիտէտի վերջնական քննութեանը, մտադրութիւն կայ ենթարկել մի յատուկ յանձնաժողովի բազմակողմանի քննութեանը:

—

Մայրաքաղաքի լրագիրները հաղորդում են, որ հաղորդակցութեան ճանապարհների մինիստրութիւնը վճռել է այս տարի հետազօտութիւններ սկսել Րօստօվ-Նախիջեւանեան նաւահանգիստը բարւոքելու համար:

—

ՇԻՐԱԿԻ գաւառից մեզ գրում են. «Բարձր իշխանութեան կարգադրութեամբ յայտարարեցին Շիրակի ազգաբնակութեանը, որ այսուհետեւ իւրաքանչիւր մի գիւղի համայնք անպայման կերպով պարտաւոր է վարձատրել այն մարդկանց եւ ընտանիքներին, որոնք անյայտ եւ չարագործ մարդկանց ձեռքերով զրկանքներ են կրում թէ գիւղի մէջ, եւ թէ գիւղից դուրս իրանց գիւղի սահմանում: Եթէ գիւղից դուրս մի մարդու հացի դէզերը կամ գիւղի մէջ խոտի դէզերը եւ մարագները հրդեհեն, այն ժամանակ ամբողջ գիւղը պարտաւոր է վնասի տիրոջը լրիվն բաւականութիւն տալ կամ ցոյց տալ իրանց միջի վատ եւ վնասակար մարդկանց, որոնց ձեռքով կատարվում են այդ չարագործութիւնները: Այդ կարգադրութիւնից չիրակեցիք շատ գոհ են եւ նրանց ուրախութեան չափ եւ սահման չը կայ, որովհետեւ վերջին տարիներս այդպիսի հրդեհումների եւ վատութիւնների չափը հասաւ ծայրահեղութեան, օր չէր լինում, որ առանց հրդեհի եւ վատութեան անցնէր, համարեա ամեն մարդ իր տան համար, խոտանոցի եւ մարագի համար պահապան էր եւ գիշերները անքուն հսկում էր մինչեւ լոյս. շնորհիւ այդ նոր կարգադրութեան գուցէ վերջ տրվի այդպիսի չարագործութիւններին: Ո՜րքան խեղճ, նոյն իսկ հացի կարօտ մարդիկ զրկանքներ կրելով մաշում էին այս կամ այն հիմնարկութիւնների դռները եւ շատ անգամ մերկ ու քաղցած հարիւրաւոր վերստ էին անցնում, ցրտի եւ բուքի մէջ սառչում իրանց գանգատը տեղ հասցնելու համար:»

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—«С.-П. Вѣд.» լրագիրը հաղորդում է. «Կ. Պօլսի հայոց պատրիարքը ստացել է Ուրֆայի, Բիթլիսի, Զմշկածագի, Մուշի, Ալաշկերտի, Դիարբէքիրի, Բայազէտի եւ Զարսանջաքի առաջնորդական տեղապահներից զեկուցումներ, թէ այդ վիճակներում 35,000 անապաստան որբեր կան, եւ թէ որբերը վերին աստիճանի ծանր դրութեան մէջ են: Ի նկատի առնելով, որ պատրիարքարանի միջոցները սպառված են, Օրմանեան պատրիարքը Նոր-տարուց առաջ շրջաբերականներ ուղարկեց Թիւրքիայի բոլոր քաղաքները՝ հրաւիրելով այցելութիւնները փոխարինել նուէրներով յօգուտ որբերի»: Լրագրի ասելով Օրմանեանի հրաւէրը ամեն տեղ ընդունվեց եւ կատարվեց: Նոյնը լինելու է եւ Զատկին:

—Նոյն լրագրում կարդում ենք. «Որովհետեւ 1894—96 թւականների կոտորածների ժամանակ Թիւրքիայի նահանգներում քահանաների մեծամասնութիւնը սպանված էր, ուստի Կ. Պօլսի հայոց պատրիարքը հրամանագրեց առաջնորդական տեղապահներին ներկայացնել պակասորդ եկեղեցական պաշտօնեաների ճիշդ ցուցակը, որպէս զի կարգադրվի լրացնել նրանց թիւը: Միայն Քիւրդստանի Դերսիմի շրջանում, որտեղ 30,000-ից աւելի հայեր են մնացել, ընդամենը 2 քահանայ կայ, իսկ ուրիշ գաւառներում այդքան էլ չը կայ»:

—«Neue Freie Presse» լրագրին հեռագրում են Կ. Պօլսից, թէ Բ. Դուռը համակրանքով վերաբերվեց ռուս կառավարութեան առաջարկութեանը՝ Փոքր-Ասիայի հիւսիսային մասում երկաթուղիներ չշինելու վերաբերմամբ, թէպէտ եւ մինչեւ այժմ բանակցութիւնները չեն վերջացած: Ռուսաստանի նախագիծը, հեղինակաւոր անձերի կարծիքով, ամենեւին ուղղված չէ Բաղդադի գերմանական երկաթուղու յայտնի նախագծի դէմ:

—Անգլիական լրագիրների արած հաշիւներով, լորդ Րօբերտսի զօրքերի թիւը հասնում է 37,000-ի, իսկ Կրօնիէինը—10,000-ի: Բօէրները երբէք կռիւ չեն սկսում այնպիսի թշնամու հետ, որի թիւը մի քանի անգամ գերազանց է իրանցից: Պարզ է, որ Կրօնիէն խոյս է տուել ընդհարումից, բայց եւ այնպէս անգլիացիներին մոլորեցնելու առիթը բաց չէ թողել ձեռքից: Նա ստիպել է անգլիացիներին երկար ժամանակ ռմբակոծել իր բանակատեղին, որին նա ուժեղ ամրութեան ձեւ է տուել, բայց որի մէջ չէ եղել ոչ մի կենդանի արարած: Այսպէս ուրեմն անգլիացիները կատարեցին Կիմբերլէյը ազատելու ծրագիրը՝ չը հանդիպելով համարեա ոչ մի ընդդիմութեան: Այս հանգամանքը աւելի զարհուրելի է, քան ամենակատաղի կռիւը, երբ խօսքը բօէրների նման թշնամու մասին է: «Daily News»-ը, քննադատելով Րօբերտսի ծրագիրը եւ կատարելապէս նպատակայարմար գտնելով այն, այնու ամենայնիւ կրկնում է մի քանի անգամ, թէ թշնամու վարմունքի մէջ կարող է անգլիացիներին թակարդի մէջ գցելու յանկութիւն լինել: Անգլիական հեռագիրների մէջ նկատվող հակասութիւնները Րօբերտսի եւ Ֆրէնչի շարժումների մասին աւելի եւս հաստատում են այն կասկածը, թէ գործը այնպէս լաւ չէ գնում, ինչպէս որ կը կամենային անգլիացիները:

—«Temps» լրագրի Կ. Պօլսի թղթակիցը Սօֆիայի վրայով հեռագրում է փետրվարի 4-ից. «Երէկ ռուսաց դեսպանութիւնը մի յայտագիր ուղարկեց Բ. Դրանը, որով պահանջում է պատասխան իր վերջին յայտագրին Անդրկովկաս գաղթած թիւրքաց հայերին հայրենիք վերադարձնելու առիթով: Ռուսաց դեսպանութիւնը բողոքում է այն բանի դէմ, որ թիւրքաց սահմանագլխային իշխանութիւնները չեն թոյլ տալիս Թիւրքիա մտնել այն հայերին, որոնք գնում են այնտեղ Ռուսաստանից իրանց գործերով: Ռուսաց դեսպանութիւնը նոյնպէս բողոքում է այն բանի դէմ, որ թիւրքաց հիւպատոսները չեն վաւերացնում հայերի համար պահանջվող անցագրերը, եւ եռանդուն կերպով պահանջում է կարգադրել այդ բոլոր հարցերը: Ռուսաստանի գործողութեան այդպիսի եղանակը անախորժ տպաւորութիւն է գործում Բ. Դրան վրա, որովհետեւ նա ամբողջ ամիս այն յոյսն էր տածում, թէ այդ ամբողջ գործը մոռացութեան է տուած:

„ՄՇԱԿԻ“ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

11 փետրվարի

ԼՈՆԴՈՆ։ Առաւօտեան լրագիրներում տպագրված է հետեւեալ հեռագիրը Կապշտադտից. «Այսօր Կրօնիէն խնդրում էր, որ նրան 24 ժամ ժամանակ տրվի սպանվածներին թաղելու համար, բայց պատասխան ստացաւ, թէ նա կամ պէտք է կռւի մինչեւ վերջը կամ առանց որ եւ է պայմանի անձնատուր լինի»։ Փետրվարի 8-ին Պաարդեբերգդրիֆտից հաղորդում են. «Կրօնիէի գիշերային հսկայական նահանջը թէպէտ եւ սկզբում աջող էր, այսուամենայնիւ, ինչպէս երեւում է, տխուր վերջ կունենայ։ Բօէրների գլխաւոր ոյժերը թագնվեցին Մօդդէր-Րիվէրի հունի մէջ, բայց բրիտանական թնդանօթները իշխող դիրք ունին նրանց վրա։ Կատարված եղելութիւնը ապացուցանում է նահանջող թշնամու քաջարի վարմունքը, որը, չը նայելով իր յոգնած եւ ուժասպառ լինելուն՝ այսուամենայնիւ գործում էր հերոսաբար։ Բրիտանական հետեւակ զօրքի առաջընթաց բաժինը գրաւեց գետի ծանծաղուտը եւ նրան աջողվեց շրջապատել թշնամուն, որ ամբողջ գծի վրա կռւում էր զարմանալի քաջութեամբ։ Հետեւակ զօրքը փորձեց յարձակումն գործել բանակի վրա, բայց յարձակումն չաջողվեց։ Բօէրների բանակում մի քանի սայլեր այրվեցին եւ հնարաւորութիւն տուին անգլիական թնդանօթներին մինչեւ ուշ գիշեր սաստիկ ռմբակոծել թշնամու բանակը։ Փետրվարի 9-ին հեռագրվում են «Daily News»-ին, թէ Կրօնիէն, որի զօրքի թիւը 8,000 է համարվում, 24 ժամվայ զինադադարի առաջարկին մերժումն ստանալուց յետոյ, պարլամենտեօր ուղարկեց անգլիական բանակը եւ հաղորդեց, թէ ինքը կամենում է անձնատուր լինել։ Պարլամենտեօրին պատասխանեցին, թէ այդ դէպքում թող նա գայ անգլիական բանակը։ Կրօնիէն մերժեց այդ առաջարկութիւնը եւ աւելացրեց, թէ նրա խօսքերը չեն հասկացված եւ թէ նա շարունակելու է կռիւը մինչեւ վերջը։ Դրանից յետոյ կռիւը նորից սկսվեց։

Զինուորական մինիստրութիւնը հաղորդում է ի գիտութիւն ընդհանուրի, թէ Պաարդեբերգի կռւում, փետրվարի 6-ին, անգլիացիների կողմից սպանված են 146 ունտեր-օֆիցեր եւ զինուոր։ Վիրաւորվածների թիւը դեռ եւս անյայտ է։

Փետրվարի 9-ին, բօէրների գլխաւոր բանակից, որ գտնվում է Լէդի-Սմիթի մօտ, հաղորդում են. «Երկուշաբթի եւ երեքշաբթի անընդհատ սաստիկ կռիւներ տեղի ունեցան։ Այսօր առաւօտեան կռիւը վերսկսվեց եւ տեւում է մինչեւ հիմա։ Բօէրների օֆիցերները յոյս ունեն, թէ նրանց կաջողվի դուրս անել անգլիացիներին նրանց բռնած դիրքերից։ Գիշերը անգլիական զօրաբաժինը փորձ փորձեց անցնել Տուգելայի միւս ափը, բայց յետ մղվեց։ Բօէրների կորուստը չնչին է։ Լէդի-Սմիթից ռմբակոծում են բօէրների դիրքն այն կէտում, որտեղ Կլին գետը հոսում է լեռների միջով։ «Երկար Թօմը» աջողութեամբ պատասխանում է թշնամու կրակին։

ԿԱՊՇՏԱԴՏ։ Կապի գաղթականութեան հիւսիսային մասում բրիտանական զօրքերը ստիպանաբար վանում են բօէրներին։ Մօօյֆօնտէն, որ գտնվում է Կօլսբերգի ճանապարհի վրա, գրաւված է բրիտանական զօրաբաժնով, որ հասել է այնտեղ Արունդելից։ Որովհետեւ գեներալ Բրաբանտն եւս մօտենում է Դօրտրեխտին, ուստի բօէրները, որոնք գրաւել էին Հերշելի շրջանը, յետ են քաշվում դէպի Օրանժեան հանրապետութեան սահմանները։

ԼՈՆԴՈՆ։ Փետրվարի 9-ին «Daily News»-ին հեռագրում են Մօդդէր-Րիվէրից, թէ Կրօնիէի բանակը զետեղված է Կօօսբերգդրիֆտի հիւսիսակողմում։ Առաջ նա գրաւել էր հարաւային ափի բլուրները, բայց շաբաթ օրը նրա զօրքերը հալածվեցին շատ բլուրներից։ Կիրակի օրը հասաւ Ֆրէնչն իր հեծելազօրքով։ Երկուշաբթի Կրօնիէն խնդրեց դադարեցնել պատերազմական գործողութիւնները, բայց դեռ երեքշաբթի օրը թնդանօթաձգութիւնը շարունակվում էր։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Փետրվարի 10-ին Նոցա Կայսերական Մեծութիւնների մօտ, Էրմիտաժի թատրոնում, տեղի ունեցաւ ներկայացում։ Փետրվարի 11-ին Նոցա Մեծութիւնները այցելեցին երկրորդ «կադետների կօրպուսը»։

12 փետրվարի

ԴՈՒՐԲԱՆ։ Պիտերմարիցբուրգում լուր է տարածված, թէ բօէրները հեռացել են Կանդալա-Կօլենզօյի շրջանից։ Բրիտանական զօրքերը գրաւեցին Վիլիէ ամրութիւնը Տուգելայի հիւսիսային ափի վրա։

ԱԴԷՆ։ Ապացուցված է, որ այստեղ տեղի են ունեցել հիւանդութեան վեց դէպք եւ մահվան մի դէպք ժանտախտից։ Մանրամասն հետախուզութիւնից յետոյ ժանտախտից հիւանդանալու ոչ մի նոր դէպք չէ գտնված Խիստ միջոցներ են ձեռք առնված ժանտախտի բունը առանձնացնելու համար։ Յոյս ունին, թէ ժանտախտը դրանով ոչնչացրած է։

ՊԱՐԻԶ։ Բարձրագոյն դատարանը դատապարտեց Գաբերին հինգ տարվայ աքսորի։

ՊԱԱՐԴԵԲԵՐԳ։ Ռօբերտս եկաւ այն զօրքերի բանակը, որոնք յարձակումն են գործում Կրօնիէի վրա։ Մի քիչ յետոյ Կրօնիէն խնդրեց դադարեցնել 24 ժամով պատերազմական գործողութիւնները, բայց խնդիրը մերժվեց։ Հրացանաձգութիւնը վերսկսվեց աւելի եւս մեծ ուժով։ Գիշերը եւ այսօր առաւօտեան թշնամին եռանդով աշխատում էր ամրացնել իր դիրքը։ Առաւօտվայ առաջին ժամերին յարձակվող զօրքերը մեծ գործունէութիւն ցոյց չը տուին, ենթադրելով, թէ Կրօնիէն կը համոզվի, որ ինքն անել դրութեան մէջ է, սակայն կէսօրից յետոյ, երբ անձնատուր լինելու ոչ մի նշան չերեւեց, ռմբակոծութիւնը նորից սկսվեց եւ կրակը զարհուրելի դարձաւ։

ԼՈՆԴՈՆ։ «Times»-ը քննադատելով լորդ Տէյնհէյմին Սալիսբիւրիի տուած պատասխանը բօէրների հանրապետութիւնների հետ պատերազմից յետոյ ունենալիք յարաբերութիւնների մասին, ասում է. «Մենք կը դիմենք բօէրների հանրապետութիւնների վերաբերմամբ նոյնպիսի բացառիկ միջոցների, որպիսիք գործադրեցին գերմանացիները Կայսերական շրջանում։ Մենք ամենեւին այնպիսի ստոր կարծիք չունինք մեր եւ մեր քաղաքակրթութեան մասին, որ կասկածենք, թէ այն, ինչ որ արին պրուսացիները Վեստֆալիայում եւ Րէյնի ձախ ափում ֆրանսիական գրաւումից յետոյ, անցեալ դարի սկզբում եւ ինչ որ աւելի մեծ չափերով արին գերմանացիները Էլզաս-Լօտարինգիայում, չենք կարող անել եւ մենք որոշ ժամանակի ընթացքում Օրանժեան հանրապետութեան եւ Տրանսվաալի մէջ եւ թէ մենք կը զարհուրենք այդ տեսակ միջոցից։ Մենք կը կատարենք այդ ամենայն վճռողականութեամբ եւ գուցէ աւելի համբերատարութեամբ։ Բաւական չէ միայն նուաճել բօէրների երկիրը. մենք բաւարարութիւն ստացած կը լինենք միայն այն ժամանակ, երբ բօէրները կը դառնան օրինաւորապէս անգլիական հպատակներ։

ԼՈՆԴՈՆ։ «Րէյտէրի գործակալութեան» ստացած մանրամասն զեկուցումից Կրօնիէի զօրքերի հետ ունեցած կռւի մասին երեւում է, որ կիրակի երեկոյեան բօէրները շրջապատված էին։ Այն ժամանակ, երբ, կիրակի օրը, հայլանդէրների բրիգադան առաջ էր գնում տափարակ տարածութեան վրա, նա ենթարկվեց հրացանների զարհուրելի կրակին։ Ամբողջ օրը զինուորները ստիպված էին կռւել պառկած դրութեամբ եւ պապակել ծարաւից։ Գիշերը հասնելուն պէս կրակը դադարեց, որովհետեւ երկու կողմերն եւս ուժասպառ էին եղել սպանիչ կրակից։ Փախստական զինուորները հաւատացնում են, թէ բօէրները համոզում էին Կրօնիէին անձնատուր լինել։ Կիրակի գիշեր լոյս երկուշաբթի բօէրները ամրութիւններ շինեցին եւ հետեւեալ առաւօտեան թշնամին նոյն դիրքերումն էր, որտեղ գտնվում էր նախընթաց օրը։ Ռմբակոծումը, որ շարունակվում էր ընդհատումներով, առժամանակ դադարեց։ Այդ ժամանակ հեծեալ զօրքը թնդանօթների հետ միասին առաջ գնաց եւ թշնամու զօրեղ կրակի տակ գրաւեց նրա դիրքերից մէկը մի բլրի վրա։ Վաղ առաւօտեան Կրօնիէն զինադադար խնդրեց, որին Կիտչեները համաձայնվում էր միայն այն դէպքում, եթէ թշնամին անպայման անձնատուր լինի։ Յետոյ եկաւ մի այլ սուրհանդակ, որ հաղորդեց, թէ Կրօնիէն հակված է անձնատուր լինելու, ուստի եւ Կիտչենէր ուղեւորվեց թշնամու բանակը, բայց առաջ քան նա կը հասնէր այնտեղ, տեղեկութիւն ստացաւ, թէ թիւրիմացութիւն է պատահել եւ թէ Կրօնիէն պատրաստ է կռւել մինչ ի մահ։ Կիտչեները վերադարձաւ անգլիական բանակը եւ հրամայեց վերսկսել թշնամու ռմբակոծումը։ Երեքշաբթի թնդանօթները, որոնց հետ նաեւ նաւայինները եւ հաուբիցները, հազար եարդ հեռաւորութիւնից, սկսեցին ահարկու կրակ տեղալ թշնամու հրացանաձիգների խրամատների վրա։

ԼՈՆԴՈՆ։ Համայնքների ժողով։ Համիլտօն յայտարարում է, թէ հնդկական եւ ռուսական երկաթուղիների ցանցի միացումն մի այնպիսի հարց է, որի քննութեան ժամանակ, բացի անընդհատ հաղորդակցութեան յարմարութիւններից, պէտք է ի նկատի առնվեն եւ շատ ուրիշ պայմաններ։ Ամեն մի այդ տեսակ հաղորդակցութեան գիծ պէտք է անցնի էմիրի երկրի միջով, ուստի եւ նրա համաձայնութիւնն ստացվելուց առաջ, նա, Համիլտօն, չէ կարծում, թէ Մակլինի առաջարկած յանձնաժողովի նշանակումը նպատակայարմար լինի։ Մակլինի առաջարկած յանձնաժողովը պէտք է որոշէր անընդհատ հաղորդակցութիւն կազմակերպելու ամենալաւ ձեւը։

12 փետրվարի

ԼՈՆԴՈՆ։ Փետրվարի 9-ին Պրետօրիայից հաղորդում են. «Պաշտօնական տեղեկութիւններին նայելով՝ փետրվարի 9-ին, առաւօտեան, Կօլսբերգի արեւմտակողմում տեղի ունեցաւ թնդանօթային կռիւ»։

Փետրվարի 8-ին, երեկոյեան, բրիտանական զօրքերը յարձակումն գործեցին դաշնակիցների դիրքերի վրա, բայց յետ մղվեցին, չը նայելով որ հասել էին խրամատներին։

Կրօնիէն հաղորդում է, թէ փետրվարի 8-ին նրա կորուստը հաւասար էր 14 սպանվածի եւ վիրաւորվածի։ Գեներալ Դէվէտ ոչ մի կորուստ չէ ունեցել։ Ֆրօյման հաղորդում է, թէ փետրվարի 3-ից մինչեւ 20-ը համարեա շրջապատված էր անգլիացիներից Մօդդէրի մօտ, բայց կիրակի օրը մի փոքրիկ զօրաբաժնով, անցնելով գետից, ազատվել է, որից յետոյ սաստիկ կռիւ է տեղի ունեցել։ «Անգլիացիներն արդէն պատրաստվել էին, ասում է Ֆրօյման, վերցնելու մեր բանակը մեր գեներալի հետ միասին։ Մենք շրջապատված էինք թշնամու 2,500 հոգուց բաղկացած զօրաբաժնով, հինգ մղոն հեռու գլխաւոր բանակից, բայց մենք ճանապարհ բաց արինք եւ անցանք գիշերով։ Մենք կորցրինք 7 մարդ սպանված եւ 16 վիրաւորված։ Անգլիացիների կորուստն աւելի է։ Ուրիշ տեղեկութիւններին նայելով՝ անգլիացիների հետեւակ զօրքը եւ ուլանները փետրվարի 8-ին մի քանի անգամ Կօդուսբերգի մօտ յարձակումն գործեցին բօէրների վրա, բայց յետ մղվեցին։ Այս հեռագրի մէջ «Րէյտէրի գործակալութիւնը» նկատում է, թէ Պետրուսբերգը գտնվում է 20 մղոն Կօդուսրանդից հարաւ եւ 15 մղոն դէպի արեւելք Պաարդեբերգից, Բլումֆօնտէնի ճանապարհի վրա եւ թէ ամբողջ տեղեկութիւնը պարզ չէ։ Նա, երեւի, վերաբերում է Ռօբերտսի չորեքշաբթիվայ հեռագրին, որի մէջ նա խօսում է իր կռւի մասին բօէրների օգնական զօրքերի հետ։

«Standard»-ը պատերազմի մասին գրված յօդուածում ասում է. «Ամեն ինչ ցոյց է տալիս, որ բօէրները կենտրօնացրել են իրանց զօրքերը, գուցէ նաեւ այն, որ նրանք մտադիր են ամրացրած դիրքեր գրաւել Օրանժեան հանրապետութեան կենտրօնում, եւ մեր զօրքերն ստիպված պիտի լինեն յարձակմամբ առնել այդ դիրքերը։ Եթէ դատենք՝ նայելով այն վճռողականութեանը, որ ցոյց են տալիս մինչեւ այժմ բօէրները, այն ժամանակ նրանց յաղթելը, եթէ միայն նրանց կը յաջողվի միանալ բաւականաչափ մեծ քանակութեամբ եւ թնդանօթներով, դժուար կը լինի նոյն իսկ աւելի բազմաթիւ զօրքերի համար, քան այն ոյժերը, որ Ռօբերտս կարող է ուղղել նրանց դէմ։

«Times» ենթադրում է, թէ այժմ աւելի քիչ քան երբ եւ իցէ, հաւանական է, որ բօէրները կարողանան օգնական զօրքեր ուղարկել Ռօբերտսի դէմ։ Ըստ երեւոյթին, բօէրները չեն հեռացրել Լէդի-Սմիթից այնքան զօրք, որքան կարծվում էր մի երկու օր առաջ։

«Daily News»-ին հեռագրում են Լօրէնցօ-Մարկեզէից, փետրվարի 8-ին. «Այստեղ ստացված տեղեկութիւններին նայելով՝ հեռագրաթելը Կրօնիէի եւ Բլումֆօնտէնի մէջ կարված է։ Տեղեկութիւնները պատերազմի դաշտից հակասական են»։

Փետրվարի 8-ին Չիվէլէյից հաղորդում են «Daily Telegraph»-ին. «Նրանից յետոյ, երբ բօէրները յետ մղվեցին իրանց դիրքերից, նրանք կրկին առաջ եկան եւ գրաւեցին Պելտօրպի բարձրութիւնները, որտեղից արգելք են լինում մեր զօրքերի Տուգելա գետից անցնելուն»։

Նոյն լրագրին հաղորդում են Պիտերմարիցբուրգից, թէ Պետերսի մօտ երէկ առաւօտեան կռիւ սկսվեց, որովհետեւ Բուլլէր իր ճանապարհին հանդիպեց թշնամուն, որ թնդանօթային եւ հրացանի կրակ ուղղեց նրա վրա։

ԴՈՒՐԲԱՆ։ Այստեղ աւելի եւ աւելի հաւատում են այն լուրին, թէ Լէդի-Սմիթն ազատված է։ Լուր է պտտում նոյնպէս, թէ Կրօնիէն սաստիկ կռւից յետոյ 8000 մարդուց բաղկացած զօրաբաժնով անձնատուր է եղել եւ թէ բօէրները 1700 սպանված եւ վիրաւորված են ունեցել։ Վիրաւորված է, իբր թէ, նաեւ Կրօնիէն։ Կիտչեները նոյնպէս վիրաւորված է, իբր թէ ձախ թեւից։ «Րէյտէրի գործակալութիւնը» ոչ մի տեղեկութիւն չէ ստացել, որ հաստատէր այդ լուրը։

ԼՈՆԴՈՆ։ «Daily Chronicle»-ին հեռագրում են Կիմբերլէից. «Թշնամու զօրքերի մի մասը ռմբակոծում է մեր բանակը»։

ՊՐԵՏՕՐԻԱ։ Փետրվարի 10-ին։ Փետրվարի 9-ի պատերազմական բիւլլէտենում ասված է. «Կօլսբէրգի մօտ գտնվող դաշնակից զօրքերի հրամանատարը հաղորդում է, թէ փետրվարի 9-ին նա ենթարկվեց հեծելազօրքի զօրեղ յարձակման։ Տեղի ունեցաւ կատաղի կռիւ։ Անգլիացիները փորձեցին յարձակմամբ առնել դիրքը եւ մօտեցան դաշնակիցների թնդանօթներին այնքան, որ մնացել էր 300 եարդ տարածութիւն միայն, բայց եւ այնպէս հարկադրված էին ծանր կորուստներով յետ քաշվել։ Բօէրների կողմից վիրաւորված է մի մարդ։ Գեներալ Գրօբլեր եւս միջամտեց կռւին, բայց ոչ մի կորուստ չունեցաւ»։ Մօդդէր գետի վրա, Կօդուսրանդի մօտ, տեղի ունեցած կռւի մասին դեռ եւս տեղեկութիւններ չը կան, բայց լուրեր են պտտում թշնամիների ուժգին ընդհարման մասին, Կրօնիէի բանակից դէպի արեւելք։ Հաղորդակցութիւնը Կրօնիէի հետ դեռ եւս բաց է։

ՊԱԱՐԴԷԲԷՐԳ։ Կրօնիէի բանակի ռմբակոծումը անգլիական թնդանօթներով տեւեց ամբողջ օր։ Այսօր այստեղ սաստիկ կայծակախառն փոթորիկ էր։ Երէկ երեկոյեան եկաւ մի սայլախումբ առատ պաշարեղէնով եւ ռազմամթերքով անգլիական բանակի համար։ Լուր է տարածված, թէ անգլիական բանակի հիւսիսակողմում 2,000 բօէրներ են երեւացել։ Երէկ երեկոյեան անգլիացիները մօտեցան Մօդդէր գետի հունին եւ գտան այնտեղ մի քանի դիակներ։ Ֆրէնչ գերի վերցրեց բօէրներից 75 հոգու։

ԲԵՐԼԻՆ, Լրագիրները, մասնաւոր աղբիւրից քաղելով՝ հաղորդում են, իբրեւ լուր, թէ Կրօնիէին աջողվեց ճեղքել անգլիական զօրքերը եւ ազատվել։

ՊՐԵՏՕՐԻԱ։ Րէյտէրի գործակալութեանը հաղորդում են բօէրների բանակից, որ գտնվում է Լէդի-Սմիթի մօտ, թէ բրիտանական զօրքերը թնդանօթներով անցան Տուգելա գետից եւ յարձակում գործեցին Էրիկլօյի եւ Մեդդելբուրգի զօրաբաժինների վրա, բայց կատաղի կռւից յետոյ ստիպված եղան յետ նահանջել։ Յարձակումը հետեւեալ առաւօտեան վերսկսվեց, բայց դարձեալ ոչ մի աջողութիւն չունեցաւ։

ԼՈՆԴՈՆ։ Բուլլէր հաղորդում է, թէ փետրվարի 10-ի կռւում նա կորցրեց երեք օֆիցեր սպանված եւ 14 վիրաւորված. վերջինների թւումն է նաեւ գեներալ Ուայն։ Բուլլէր աւելացնում է, թէ այդ րոպէին չէ կարող ուղարկել մնացած կորուստի ցուցակը, որովհետեւ կռիւը շարունակվում է։

Ռօբերտս հաղորդում է, թէ փետրվարի 4-ին Կլիպկրաալի մօտ վիրաւորված են 3 օֆիցեր եւ 25 զինուոր։

ԺԸՆԵՎԱ։ Աւստրիական կայսրուհուն սպանող Լուկկենին փորձ փորձեց սպանել բանտի դիրեկտոր Պերրէնին մի սուր գործիքի միջոցով։ Լուկկենին գանգատվում էր, թէ խիստ են վարվում իրան հետ, որովհետեւ առժամանակ իր աշխատանքի դատապարտվածներից երկուսը փորձել են փախչել։ Երբ Պէրրէնը, խօսակցութեան ժամանակ, թեքեց գլուխը, Լուկկէնին յարձակվեց նրա վրա եւ կամենում էր սպանել։ Կարճատեւ կռւից յետոյ՝ պահապանները բռնեցին չարագործին եւ նորից տարան սօրիկիրեայ բանտի առանձնասենեակը։

ՖԻԼԻՊՊՕՊՕԼ։ Կ. Պօլսից ստացած տեղեկութիւններին նայելով՝ այնտեղ ձերբակալված է է պետական խորհրդի անդամ Իսմայիլ-Քեմալ-բէյը, այս այն անձը, որի նախաձեռնութեամբ կազմված էր անգլիական դեսպանին ներկայացրած համակրական ուղերձը եւ այլ բարձրաստիճան պաշտօնատար անձինք։

ԲԵՐԼԻՆ։ Պետական սէյմ։ Կարդացվում է երկրորդ անգամ ներքին գործերի մինիստրութեան հաշուեկշռի մէջ նշանակած 10,000,000 մարկը Պարիզի ցուցահանդէսին մասնակցելու ծախքերի համար։ Գաղտնի խորհրդական Րիխտէր հերքում է այն լուրը, թէ իբր ցուցահանդէսի բացումն յետաձգված է։ Գերմանիան, ուրիշ պետութիւնների հետ համեմատելով մեծ արտօնութիւններ կունենայ։ Մինչեւ այժմ համաձայնութեան ամենափոքր խախտումն անգամ տեղի չէ ունեցել եւ ֆրանսիական ու գերմանական բանւորները շատ լաւ են վարվում միմեանց հետ։

14 փետրվարի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ. Փետրվարի 12-ին Ալէքսանդրեան թատրոնում կայացաւ Սևաստոպոլեան երկրորդ Թագաւոր կայսրի, Թագուհի կայսրուհի Ալէքսանդրա Ֆէոդորովնայի և Մեծ Իշխանների ներկայութեամբ:

ԿԱՄԲԵՐԲԵՐԳ. (փետրվարի 10-ից): Օրասպարէզից նկատվել են թէժմաւու նոր խրամատներ. այսօր անգլիացիները չեր ռմբակոծեն նրբանցը: Փետրվարի 9-ին, ցերեկվայ ընթացքում, Ֆրենչ Թնդանօթներով յարձակվեց այն բլուրի վրա, որ պաշտպանվում է Կրօնիէի ուժեղ զօրաբաժնով, ուժեղագոյն Լէգի-Սմիթից եկած զօրքերով: Բօէրները յանկարծակի յարձակվեցին Ֆրենչի վրա, բայց այս յետ մղեց Թնդանօթների առատ կրակով: Բօէրների մի մեծ Թիւ փախաւ, շատերը սպանված են և 50 հոգի գերի են վերցված: Ցերեկվայ ընթացքում, կարծ գիծաւորապահերի մէջ, գանվում բանակները տեղի ունէին Կրօնիէ, բաս երևաց-Թեն, հավված է անձնատուր լինելու, բայց երիտասարդ բօէրները դրա համար չեն համաձայնում: Աւելի վերջին տեղեկութիւնները Լորդ Ռոբերտսի բանակից հաղորդում են, որ պէտք է անձնատուր լինել Այնուամենայնիւ պաշտօնական տեղեկութիւն չկայ: Կրօնիէ դիրքերի շուրջ եղած բլուրները ամբողջովին գրաւված են անգլիացիներից: Ֆրենչը բռնել է 450 հոգի գերի վերցրեց և բացի դրանից շատ տասար, ոչխար և եզ: Գերմանական վիրաւորների խումբն Թոյլտուած է անցնել անգլիական զօրքերի գծով դէպի Նախօրստար Անգլիացիները ասածանձաբար ասում են կողմից չըջապատած են բօէրներին:

ԿՈԼԵՆԶՕ. Երէկ էր այսօր բրիտանական զօրքերը առաջ կոխելուն ունեցան թէժմաւու հետ, որ վերին սահմանի ուժեղ զէնք ունէր գրաւած Գրրէքի և մերձակայ լեռնային բարձրութիւնների վրա: Զօրեղ Թնդանօթային կրակը, որի շնորհիւ մեր հետևակ զօրքը կարողանում էր դանդաղութեամբ առաջ գնալ, չը կարողացաւ խափանել բօէրների դիրքը, որոնք զիրեւելով վրա համանում ժամանակ գանվում էին ամրութիւնների յետևը:

ԿԻՄԲԵՐԼԵՅ. Այստեղ հասած մի տեղեկ հաղորդում է, թէ բօէրները բազմաթիւ զօրքով բանակ դրին Ֆօրտինսֆոնի մօտ: Նրանք բերել են երկու հետ երկու թնդանօթ, որոնցից մէկը մեծ է, և մեծ քանակութեամբ ապալեր նրանք կործանում են կամուրջը:

ՊԱՐԻԶ. Կայիրէից հաղորդում են, թէ Օմդուրմանում կառավարական քննութիւնը Սուդանում երկու բատալիոնների անհնազանդութեան դէպքերի մասին այն հետևանքն ունեցաւ, որ եգիպտական հինգ օֆիցերներ արձակվեցին պաշտօնից և ձերբակալվելով բերվեցին Կայիրէ:

Կ. ՊՕԼԻՍ. Իզմայիլ-Քեամիլ բէյը նորից ազատված է: Մնացեալ ձերբակալվածները նոյնպէս արձակված են: Տեղի ունեցան նոր ձերբակալութիւններ:

ԱՊՊԱՐԴԷԲԷՐԳ. Կրօնիէի դրութիւնը այժմ աւելի յուսահատական է, քան երբ և իցէ: Անգլիական Թնդանօթները իշխում են այն բլուրների վրա, որոնք բարձրանում են գետի ափին. բացի դրանից ամեն կողմից բօէրները դուրս քշվեցին պաշտպանված դիրքերից, որոնք գետեղված էին գետի հունից վերև: Փախստականները պատմում են, թէ անգլիացիների կրակը աւերիչ էր: Նրանց ասելով՝ ինքը Կրօնիէն պատրաստ է անձնատուր լինելու, բայց երիտասարդ տրանսվաալցի բօէրները արգելք են դառնում: Բօէրների բանակում գտնվում են կանայք և երեխաներ: Ռօբերտս առաջարկեց Կրօնիէին հեռացնել նրանց վտանգաւոր շրջանից, բայց այդ առաջարկութիւնը, ինչպէս նաև բժշկական օգնութեան առաջարկութիւնը մերժվեցին:

Փետրվարի 9-ին անգլիացիների գրաւած բլուրը ռազմական նշանակութիւն ունի և նրա գրաւումն պէտք է հնարաւորութիւն տայ անգլիացիներին յետ մղել բօէրներին օգնութեան հասնող զօրքերը:

ԼՕՆԴՕՆ. Ռօբերտսի հեռագրում ասված է. «Նատալից բօէրներին օգնութեան հասած զօրաբաժինը երէկ յարձակումն գործեց մեր պահակախմբերի վրա: Բօէրները բաւականաչափ սպանվածներ և վիրաւորվածներ ունեցան: Նրանցից 100-ի չափ գերիներ են առնված, որոնց մէջ են մի զօրամասի հրամանատար և մի ֆէլդկօրնէտ: Մենք կորցրինք 9 սպանված և 29 վիրաւորված: Մի վիրաւորված բօէր, որին երէկ բերին մեր հիւանդանոցը, 3 հատ պայթուցիկ գնդակ ունէր իր մօտ: Երէկ 6 անգլիացիներ վիրաւորված են այդպիսի գնդակներով: Մէտուէն հաղորդում է, թէ փետրվարի 10-ին մեր զօրքերը գրաւեցին Բարկլիուէստը: Երկաթուղու գծից դէպի արևմուտք գտնվող շրջանը աստիճանաբար ընդունում է իր սովորական կերպարանքը:

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ

Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ

ԻՍԱՀԱԿ ՄԵԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԹԻՖԼԻՍԻ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑՈՒՄ

վաճառվում են հետևեալ նոր գրքերը.

Գրիգորեան Լ., Քնարերգ, ա. պրակ, Մոսկվա, 1899 Թ.: Գինն է 15 կոպ.:

Դմիտրիևվա Վ., Մանչուկն ու Կուտիկը, Թիֆլիս, 1899 Թ.: Գինն է 20 կոպ.:

Թաղէոսեան Ք., Բանաստեղծութիւններ, հեղինակի պատկերով, Մոսկ., 1899 Թ.: Գ. 20 կ.:

Թումանեանց Յ., Մէլիք-Բէգլար, պատմական պօէմա, Թիֆլ. 1900 Թ.: Գ. 10 կ.:

Մանուէլեան Լ., Բանաստեղծութիւններ և պօէմներ, ա. գիրք, Բագ., 1899 Գ. 50 կ.

Նալեանց Ա., Օսին և Մօսին, վէպիկ, Ալէքսանդրօպօլ, 1899 Թ.: Գինն է 25 կոպ.:

Շիրվանզադէ, Մելանիա, վէպիկ, Թիֆլիս, 1899 Թ.: Գինն է 50 կ.:

Շչեգլօվ, Դօկտօր Թաթոս, կատակ-վօդրվիլ, մէկ արար., Թիֆլիս, 1900 Թ.: Գ. 20 կ.:

Շահնազարեան Յ., Խաչատուր Աբովեանի հասարակական և գրական գործունէութիւնը, Մոսկ., 1899 Թ.: Գ. 35 կ.:

" " Անմեղ զոհեր, Մոսկ. 1899: Գ. 50 կ.:

Տաղաւարեան Ն., Բառացուցակ ախտանուանց և դեղօրէից յաւելուածեանց ֆրանսերէնէ ի հայ, Կ. Պօլիս, 1900: Գ. 50 կ.:

Տօլստօյ Լ., Մանկութիւն և պատանեկութիւն, Թիֆլիս, 1900 Թ.: Գինն է 1 ր.:

Օժեշկօ Է., Հզօր Սամսօն, Թիֆլ., 1899: Գ. 25 կոպ.:

Ֆըդրի, Փառանձեմ, կօմէդիա չորս արար. և վեց պատկ., Թիֆլ., 1899 Թ.: Գ. 1 ր.:

Պատկերազարդ գրքեր.—Եօթն աղաւ, Թիֆլիս, 1899 Թ.: Գինն է 40 կ.:

" " Անզարդ Հանէսը, Թիֆլ., 1899 Թ.: Գինն է 40 կ.:

" " Պստիկ ու ճստիկ, Թիֆլիս, 1899 Թ.: Գինն է 40 կ.:

Դիմել՝ Тифлисъ, Центральная книжная торговля. (ե) 1—3

Թիֆլիսի Քաղաքային Վարչութիւնը սրանով յայտարարում է, թէ նրա դիւանատան մէջ ներկայ 1900 Թւի փետրվարի 17-ին, ժամը 12-ին, նշանակված է աճուրդ կապալով տալու քաղաքային կէտուքի արդիւնքը, որ գտնվում է Թիֆլիսի 9-րդ քաղաքամասում, այնտեղ, ուր միանում են Աւճալեան և Անդրէեվսկայա փողոցները, նոյնպէս կապալով տալու քաղաքային տեղը, որ գտնվում է այդ կէտուքից փոքր ինչ ներքև և որի վրա գտնվում է մի փայտաշէն փոքրիկ կրպակ պտուղներ ծախելու համար: Աճուրդին մասնակցել ցանկացողները կարող են տեսնել պայմանագիրը վարչութեան 4-րդ բաժանմունքում, բոլոր լի օրերը ժամը 9-ից մինչև երկուսը: 1—3

ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆ

Շաբաթ, փետրվարի 19-ին, յօգուտ Սօլօլակի էժանագին և ձրի ճաշարանի, կը տրվի՝

I. Ն Ե Ր Կ Ա Յ Ա Ց Ո Ւ Մ Ն,

մասնակցութեամբ օր. Ն. Ա. Պապայեանի և պ. Ա. Օպօչինինի

II. ԿՕՆՑԷՐՏԱՅԻՆ ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔ

Տոմսակները (5 ր. 10 կ. մինչև 2 ր. 10 կ.) կարելի է ստանալ, փետրվարի 15-ից, Մ. Վ. Ծովիանօվնայից: 1—3

ԲԱՑՎԱԾ Է ՃԱՇԱՐԱՆ

„ՇԻՐԱԿ“

Պատրաստվում են ամենայն տեսակ, թէ եւրօպական և թէ ասիական կերակուրներ, մաքուր կովի իւղով: Վերցելի գարեջուր: Գները մատչելի են: Ցանկացողներին խնդրում եմ շնորհ բերել հաւատալու, որ կերակուրները պատրաստվում են համեղ և մաքուր: Михайловская ул., № 49, домъ Алирзана, Միքայէլեան փողոց, № 49: 1—2

ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆ

Երեքշաբթի, փետրվարի 15-ին, կը լինի ներկայացում և ընտանեկան երեկոյթ, պ.պ. անդամների. կանդիդատների և նրանց ընտանիքների համար:

Հայ դերասանական ընկերութեան անդամները, բարեհաճ մասնակցութեամբ տ. Ս ա թ ե ն ի կ Ջ մ չ կ ե ա ն ի կը ներկայացնեն

Պ Է Պ Օ

Կոմ. 3 գործող. հեղ. Գ. Սունդուկեանցի:

ՍԻՐԱՀԱՐԸ ՍԵՂԱՆԻ ՏԱԿ (կատակերգութիւն):

Տեղերի գները—20 կ.—1 ր.: Սկիզբը $8^1/_2$ ժամին երեկոյեան: 1—1

BATEAUX A VAPEUR FRANCAIS N. PAQUET ET C-ie

ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՆԱՒԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ն. ՊԱԿԷ ԵՒ ԸՆԿ.

Կանոնաւոր և ուղղակի նաւագնացութիւն ՄԱՐՍԷԼԻՑ ԲԱԹՈՒՄ, չորեքշաբթի օրերը, երկու շաբաթը մի անգամ:

Եւ հակառակը՝ Բաթումից Մարսէլ, մտնելով Տրապիզոն, Սամսոն և Պօլիս: Մեկնում է Բաթումից՝ չորեքշաբթի, 16/28 փետրվարի ԺՈՐԺԻ շոգենաւը, նաւապետ ԲՈՒԼ: Եւ այսպէս շարունակաբար, երկու շաբաթը մի անգամ, չորեքշաբթի օրերը, ժամը 4-ին ճաշից յետոյ:

Բաթումից Պարիզ ուղղակի հաղորդակցութեան տոմսակներ տրվում են սովորականից պակաս գներով:

Ամիսը մի անգամ կանոնաւոր հաղորդակցութիւն Բաթումի և Անտվէրպէնի մէջ, ընդունելով ապրանքներ բոլոր հիւսիսային նաւահանգիստների համար:

Ապրանքների և ճանապարհորդների մասին հարկաւոր տեղեկութիւններ ստանալու համար Թող բարեհաճեն դիմել ընկերութեան գործակատարներին՝

ԲԱԹՈՒՄՈՒՄ—պ. Վիկտոր դ'Արնօին, Նաբէրէժնայա: ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ—պ. Օ. Գ. Բարխէնդամեանին, Սիօնի փող. Խօջափարուխօվի և Մայսուրաձէի քարվանսարա: ԲԱԳՈՒ—եղբ. Վ. և Ի. Մութաֆեանններին, Նաբէրէժնայա փողոց, տուն Կրասիլնիկօվի, № 27: ՆՕՎՕՐՕՍՍԻՅՍԿ—Վլադիկաւկազի երկաթուղու առևտրական գործակալութիւն (և. հ. չ.) 4—20

Лучшія аттестаціи отъ учебнаго начальства.

За успѣшнія занятія благодарности.

И. Я. БРОНЪ-ФОНЪ-БРЕННЕРЪ.

преподаетъ

Полный курсъ БУХГАЛТЕРІИ

ПРЕДМЕТЫ ЗАНЯТІЙ:

1) Бухгалтерія (двойная италіянская), 2) Коммерческая ариѳметика, 3) Коммерческая экономія. 4) Ариѳметика на счетахъ, 4) Торговыя и вексельныя узаконенія и 5) Коммерческая корреспонденція.

Курсъ 3-хъ-мѣсячный. Занятія ежедневныя. Плата за курсъ 60 руб. Ручательство и гарантія за успѣхи. Болѣе 1000 окончившихъ курсъ. Михайловская, № 71.

Собственный методъ преподаванія по собственнымъ сочиненіямъ, продающимся во всѣхъ книжныхъ магазинахъ.

Занятія съ января мѣсяца. 27—100

Преподов. ведется по собств. сочиненіямъ.

Годъ занятій десятый.

Առևտրական մարկան աստատված կառավարութիւնից:

ՆՈՐԻՆ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ ՊԱՐՍԻՑ ՇԱՀԻ

պալատի հայթայթողներ

ԹԷՅԻ ԱՌԵՒՏՐԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Վ. ՎԻՍՕՑԿԻ և Ընկ.

Մոսկվայում.

ԲԱՑՎԱԾ Է Ն. Տ. ՅՈՒՆՎԱՐԻ 1-ից ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔ

Թիֆլիսում

Մայդան, տ. Գ. Ե. ԲԱՅԱՆԴՈՒՐՕՎԻ

Ընկերութեան Թէյը ծախու է գտնվում բոլոր լաւ մագազիններում: 15—20

Բժշկարար Կեֆիր և Կումիս

Օ. ԿՕՐՕՆԱ

Թոյլատրված Թիֆլիսի բժշկական բաժանմունքից և արժանացած երկու մէդալների՝ երկու ցուցահանդէսներում, ընտիր կէֆիր և կումիս պատրաստելու համար: Կարելի է ստանալ Օ. Կօրօնայի գործարանում, Լօրիս-Մէլիքեան փողոց, տուն Զուբալօվի և բաժանմունքում, Միքայէլեան փողոց, օֆիցէրների տնտեսական ընկերութեան խանութին կից:

Ուսուցիչներին, ուսանողներին և տնտեսական ընկ. անդամներին կը լինի զիջում: Զիջում կունենան և այն չքաւորները, որոնք կը ներկայացնեն բժշկից առանձին դեղատոմս:

Ցանկացողներին՝ կէֆիր ու կումիս կարելի է տուն ուղարկել: 36—50

Պատրաստում ենք և ցանկացողներին ուղարկում ամբողջ Կովկասում ամենայայտնի Գանձասարի վանքի քարահանքից ամենաընտիր տեսակի «ՂԱՐԱԲԱՂԻ»

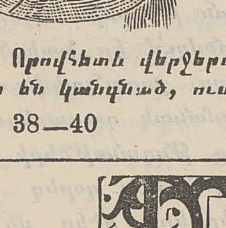

ՋՐԱՂԱՑԱՔԱՐԵՐ

մատչելի գներով և զանազան մեծութեան:

Մեր հասցէն. Евлахъ, контора Меликъ-Пашаянъ.

Որովհետև վերջերս երևացել են նաև ուրիշ հանքերի քարեր, որոնք յատկութեամբ շատ ցածր են կանգնած, ուստի խնդրում ենք ցանկացողներին դիմել միմիայն մեզ:

38—40 Քարահանքի կապալառու՝ Աբրահամ Հասան-Ջալալեանց

ՀԱՅԹԱՅԹՈՂ ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ՊԱԼԱՏԻ

1846. 1865. 1882. 1896.

Ա. ՌԱԼԼԷ ԵՒ ԸՆԿ.

ՄՕՍԿՎԱ.

ՕԾԱՆԵԼԻՔ

ՌՕԵԱԼ-ՌԱԼԼԷ

Հոտաւէտ ջրեր, սապօն և պուդրա

ԾԱՂԿԱՅԻՆ ՕԾԱՆԵԼԻՔ

ՀՈՏԱՒԷՏ ՋՐԵՐ, ՍԱՊՕՆ և ՊՈՒԴՐԱ 6 հոտով.

Շուշան, եասաման, բեղէգա, վիօլէտ, պաչուլի, գելիոտրօպ.

3 ԱՌԱՐԿԱՅԻՑ ԲԱՂԿԱՑԱԾ ԱՐԿՂԸ 2 ՌՈՒԲԼԻ:

МОСКВА, 1) Пассажъ Солодовникова. 2) Тверская, д. Спиридонова.

С.-ПЕТЕРБУРГЪ, Невскій, 18. М. 59806

Նաև Ռուսաստանի յայտնի դեղատներում:

(2.) М. 59,806